

**והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך
השרשת אמונה דרך הלב?**

ד"ר אבי וינרוט, עו"ד

לעילוי נשמות:

אבי מורי הי"ה משה אהדן ב"ר מרדכי אלעזר וינרוט ז"ל
אמי מורתני, אצילת הנפש, הי"ה דרייזל וינרוט ע"ה בת ר' אריה אפטרנוט ז"ל
חמותי, הי"ה נעבא (נלי) שטרנטל (בת ר' מנחם הלוי שיקף ז"ל

שמות

פרק יג

א וידבר יי' אל משה לאמר: **ב** קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא: **ג** ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם מצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יי' אתכם מזה ולא יאכל חמץ: **ד** היום אתם יצאים בחדש האביב: **ה** והיה כי יביאך יי' אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסי אשר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה: **ו** שבעת ימים תאכל מצות וביום השביעי חג ליי': **ז** מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך: **ח** והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יי' לי בצאתי מצרים: **ט** והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יי' בפניך כי ביד חזקה הוציאך יי' מצרים: **י** ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה: **יא** והיה כי יביאך יי' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך: **יב** והעברת כל פטר רחם ליי' וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליי': **יג** וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה: **יד** והיה כי ישאלך בנוך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יי' מצרים מבית עבדים: **טו** והיה כי תקשה פרעה לשלחנו ויהרג יי' כל בכור בארץ מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה על כן אני זבח ליי' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה: **טז** והיה לאות על ידך וגטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יי' מצרים: **יז** והיה בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה: **יח** ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף ויחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים: **יט** ויחז משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד אלהים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם: **כ** ויסעו מסכת ויחנו באתם בקצה המדבר: **כא** ויי' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה: **כב** לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם:

על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו: וְלִפְיֶיךָ אָמְרוּ (אבות פ"ב מ"א) הוּי זְהוּר בְּמַצוּה קְלָה כְּבַחְמוּרָה שְׂכוּלָן חַמּוּדוֹת וְחַבִּיבוֹת מֵאֵד, שְׁבַכְל שְׁעָה אָדָם מוֹדָה בְּהֵן לֵאלֹהֵיו, וְכוּנוֹת כֹּל הַמַּצוֹת שֶׁנֶּאֱמָר בְּאֵלֵהֵינוּ וְנוֹדָה אֵלָיו שֶׁהוּא בְּרָאֵנוּ, וְהִיא כוּנוֹת אֵל עֲלִיוֹן חֲפֵץ בְּחַתּוּנוֹת מִלְּבַד שִׁידַע הָאָדָם וְיוֹדָה לֵאלֹהֵיו שְׁבָרָאוּ, וְכוּנוֹת רִוּמוֹת הַקּוֹל בְּתַפְלוּת וְכוּנוֹת בְּתֵי הַכְּנִסִּיּוֹת וְזִכּוֹת תַּפְלַת הַרְבִּיּוֹת, זֶהוּ שִׁיחֵיהָ לְבָנֵי אָדָם מִקּוֹם יִתְקַבְּצוּ וְיִוָּדוּ לֵאלֵל שְׁבָרָאָם וְהַמְצִיאָם וְיִפְרְסְמוּ זֶה וְיִאֲמְרוּ לִפְנֵי בְּרִיּוּתֵיךָ אֲנַחְנוּ, זֶהוּ כוּנוֹתָם כִּמְהָ שֶׁאֲמָרוּ ד"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) וְיִקְרָאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחֻזְקָה (וינה ג' ח'), מִכַּאֵן אַתָּה לִמְד שֶׁתַּפְּלָה צְרִיכָה קוֹל, חֲצִיפָא נִצַּח לְבִישָׁה (ע"י עיון ערך חצף):

וּמִן הַנְּסִים הַגְּדוּלִים הַמְּפֹרְסָמִים אָדָם מוֹדָה בְּנִסִּים הַנְּסִתִּיּוֹת שֶׁהֵם יִסוּד הַתּוֹרָה כְּלָה, שֶׁאֵין לְאָדָם חֵלֶק בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַד שֶׁנֶּאֱמָר בְּכֹל דְּבָרֵינוּ וּמְקַרְנֵינוּ שְׂכַלְסֵם נְסִים אֵין כְּהֵם טַבַּע וּמְנַהֵגוּ שֶׁל עוֹלָם, בֵּין בְּרַבִּים בֵּין בִּיחִיד, אֲלֵא אִם יַעֲשֶׂה הַמַּצוֹת יִצְלִיחֵנוּ שְׂכָרוֹ, וְאִם יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם יִכְרִיתֵנוּ עֲנֹשׁ, הַכֹּל בְּגוֹרַת עֲלִיוֹן כֹּאֲשֶׁר הַזְּכַרְתִּי כִּבְר (בראשית י"א, ו'לעיל ו' ב'). וְיִתְפָּרְסְמוּ הַנְּסִים הַנְּסִתִּיּוֹת בְּעֵינֵי הַרְבִּיּוֹת כֹּאֲשֶׁר יָבֵא בְּיַעֲוִדֵי הַתּוֹרָה בְּעֵינֵי הַבְּרַכּוֹת וְהַקְּלָלוֹת, כִּמְהָ שֶׁאֲמָר הַכְּתוּב (דברים כ"ט י"ב) וְאֲמָרוּ כֹּל הַגּוֹיִם עַל מֵה עֲשֶׂה ה' כִּכָּה לְאַרְץ הַזֹּאת, וְאֲמָרוּ עַל אֲשֶׁר עֲזָבוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם, שִׁיתְפָּרְסֵם הַדְּבָר לְכָל הָאוֹמוֹת שֶׁהוּא מֵאֵת ה' בְּעוֹנֵשָׁם. וְאֲמָר בְּקִיּוֹם וְרֵאוּ כֹּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וְיִדְאוּ מִמֶּךָ. וְעוֹד אֲפָרֵשׁ זֶה בְּעֻזַּת הַשֵּׁם (ויקרא כ"א): חֲסִילַת פְּרִשְׁתָּ בֵּא

הַנְּבוּאָה, כִּי יִדְבַר הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְגַלֶּה סוּדוֹ אֶל עַבְדוֹ הַנְּבִיאִים, וְתִתְקִיִּים עִם זֶה הַתּוֹרָה כְּלָה: וְלִפְיֶיךָ יִאֲמֹר הַכְּחוּב בְּמוֹפְתִים לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבְּ הָאָרֶץ (לעיל ח' י"ח), לַהוֹרֹת עַל הַהִשְׁגָּחָה, כִּי לֹא עֹזב אֹתָהּ לְמַקְרִים כְּדַעְתֶּם. וְאֲמָר (שם ט' כ"ט) לְמַעַן תִּדַּע כִּי לֵה' הָאָרֶץ, לַהוֹרֹת עַל הַחִידוּשׁ, כִּי הֵם שְׁלֹו שְׁבָרָאָם מֵאֵין וְאֲמָר (שם ט' י"ד) בְּעַבּוֹר תִּדַּע כִּי אֵין כְּמוֹנֵי כֹּכָל הָאָרֶץ. לַהוֹרֹת עַל הַיְכּוּלָתָהּ, שֶׁהוּא שְׁלִיט כְּכֹל, אֵין מַעֲכָב כִּידוֹ, כִּי בְּכֹל זֶה הָיוּ הַמַּצְרִיִּים מְכַחִּישִׁים אֹו מִסְתַּפְּקִים. אִם כֵּן הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים הַגְּדוּלִים עֲדִים נֶאֱמָנִים בְּאֵמוּנַת הַבּוֹרָא וְכַתּוּרָה כְּלָה: וְבְּעַבּוֹר כִּי הַקְּבִי"ה לֹא יַעֲשֶׂה אֹוֹת וּמוֹפֵת כְּכֹל דּוֹר לְעֵינֵי כָּל רִשַׁע אֹו כּוֹפֵר, יַצוּהָ אֹוֹתָנוּ שְׁנַעֲשֶׂה תְּמִיד זְכָרוֹן וְאוֹת לְאֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵינוּ, וְנַעֲתִיק הַדְּבָר אֶל בְּנֵינוּ, וְנַבְיִיחֵם לְבִנְיָהֶם, וְנַבְיִיחֵם לְדוֹר אַחֲרָיו. וְהַחֲמִיר מֵאֵד בְּעֵינֵיךְ הַזֶּה כְּמוֹ שְׁחִיב כְּרַח בְּאִכְלֵת חֶמֶץ (לעיל י"ב ט"ו) וְבְּעוֹיֵבַת הַפֶּסַח (במדינת ט' י"ג), וְהַצְרִיךְ שֶׁנִּכְתּוּב כֹּל מֵה שֶׁנֶּאֱרָא אֵלֵינוּ בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים עַל יְדֵינוּ וְעַל בֵּין עֵינֵינוּ, וְלִכְתּוּב אוֹתוֹ עוֹד עַל פְּתַחֵי הַבָּתִּים בְּמוֹזוֹת, וְשֶׁנִּזְכָּר זֶה בְּפִינוּ בְּקִיר וְבַעֲרָב, כִּמְהָ שֶׁאֲמָרוּ (בְּרַכּוֹת כ"א) אִמַּת רִיצִיב דְּאוֹרֵייתָא, מֵמָה שֶׁכְּתוּב (דברים ט"ז ג') לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְשֶׁנַּעֲשֶׂה סֶכֶה בְּכֹל שָׁנָה:

וְכֵן כֹּל כִּיּוּצָא בְּהֵן מַצּוֹת רַבּוֹת זְכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וְהַכֹּל לְהִיּוֹת לָנוּ בְּכֹל הַדּוֹרוֹת עַדוֹת בְּמוֹפְתִים שְׁלֵא יִשְׁחַחְנוּ, וְלֹא יִהְיֶה פְתַחוֹן פֶּה לְכוֹפֵר לְהַכְחִישׁ אֵמוּנַת הָאֱלֹהִים. כִּי הַקּוּנָה מוֹזוּהָ בּוֹזוּ אַחַד וְקַבְּעָה בְּפַתְחוֹ וְנִתְכוּוֹן בְּעֵינֵיהָ כִּבְר הַוֹדָה בְּחֻדוֹשׁ הָעוֹלָם וְכִידִיעַת הַבּוֹרָא וְהַשְׁגָּחָתוֹ, וְגַם כְּנִבּוּאָה, וְהַאֲמִין בְּכֹל פְּנוֹת הַתּוֹרָה, מְלַבֵּד שֶׁהוֹדָה שֶׁחֲסֵד הַבּוֹרָא גְּדוּל מֵאֵד

בלי יקר

הַחֻזְקָה הַיְמִנִית הִיא הַנּוֹתַנַת כַּח לִיד כְּהָה זוֹ, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמָר כִּי בְּחֻזְקַת יָד הוּצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם הַיִּינוּ יָד ה' הַיְמִנִית הַחֻזְקָה אֲשֶׁר הִיא כְּנֶגֶד יָד שְׂמָאל שְׁבָרָאָם וְכֹה הוּצִיאָנוּ ה', וְכַהֲיוֹת פְּנֵי כְּנֶגֶד ה' אֹו יְמִינוּ כְּנֶגֶד יָד כְּהָה, וְלַהוֹרֹת נִתָּן בְּלִבְּם שֶׁאֵין שׁוֹם מַעֲשֶׂה תְלוּי כְּפַעּוֹלַת הָאָדָם כִּי אִם בְּעוֹז אֱלֹהֵי יִתְבָּרַךְ: וְזֶה שֶׁנֶּאֱמָר וְהִיא לָךְ לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְכִשְׁל רֵאשׁ לֹא הִזְכִּיר לָךְ, לְפִי שֶׁהֵם אוֹת גַּם לְאַחֲרִים שֶׁנֶּאֱמָר (דברים כ"ח) וְרֵאוּ כֹּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וְיִרְאוּ מִמֶּךָ, וְאֲמָר מֵר אֲלוֹ תְּפִילֵין שְׁבָרָאָם (בְּרַכּוֹת ג'). וְזֶה שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁל יָד תְּחִילָה וְאַחַר כֵּן שֶׁל הָרֵאשׁ וְכַהֲסֻרְתָן מִסִּירִים שֶׁל רֵאשׁ תְּחִילָה, לְפִי שֶׁשְׁלֵשָׁה סִרְסוּרֵי עֲבִירָה הֵם הַעֵיץ רֹוּאֵה וְהַלֵּב חוֹמֵר וְכִלֵּי הַמַּעֲשֶׂה גוֹמְרִים (רש"י שלח ט"ו ל"ט) וְאִ"כּ בְּשֵׁל יָד הָרוּב כִּי שֵׁם הַלֵּב וְהִיד וְעַל כֵּן הַמְּקוֹם הַהוּא צְרִיךְ שְׁמִירָה מִן הַחֲטָא בְּיוֹתֵר מְכַשֵּׁל רֵאשׁ, עַל כֵּן יִקְרִים לְתַקָּן הַמְּקוֹם הַהוּא וְכֵן כַּהֲסֻרָה יִהְיֶה עַל הַיָּד חֲמִיד:

דְּבָר אַחַר לִכְךָ הַזְּכִיר יָד כְּהָה לַהוֹרֹת שְׁלֵא בְּכַח יִגְבֵר אִישׁ כִּי אִם לֵה' הַמְּלַחְמָה, לְפִי שֶׁיָּד הָאָדָם כְּהָה וְחֻלּוֹשָׁה מְלַעֲשׁוֹת גְּדוּלָה אֹו קִטְנָה אִם לֹא כִי יָד ה' עֲשָׂה זֹאת הַמְּחֻזֵּק כִּידוֹ, כִּמְהָ שֶׁנֶּאֱמָר (חזקיהו ט"ז ח') שׁוֹיחֵי ה' לְנַגְדֵי תְּמִיד וְגו', כִּי מִתְחִילָה הִיָּה דוֹד מַצְטַעַר עַל הַנְּחַת הַלֵּב בְּצַד שְׂמָאל וְהַכְּבֵד בְּצַד יְמִין, כִּי אֵילוּ הִיָּה רִצּוֹן הָאֵל שֶׁכַּח הַמַּתְאוּהָ יִהְיֶה עֵיקַר וְהַשְׂכֵּל שְׁבַלֵּב טַפַּל כְּמוֹ שִׁיד יְמִין עֵיקַר וְהַשְׂמָאל טַפַּל, וְאַח"כּ אֲמַר שׁוֹיחֵי ה' לְנַגְדֵי תְּמִיד וְאוּ יָד שְׂמָאלֵי כְּנֶגֶד יְמִין ה', וְזוֹה אֲנִי בּוֹטַח כִּי מִיְמִינֵי בַל אֲמוֹט שְׁלֵא יִהְיֶה כַּח בְּתָאוּהָ שְׂבִימִין לְמוֹטוֹת אוֹתֵי מִן דְּרַךְ הַיִּשְׂרָאֵל, לְפִי שִׁימִין ה' רֹוּמָמָה לִיתֵן עוֹז וְתַעֲצוּמוֹת אֶל הַלֵּב הַשְּׂכֵלִי שֶׁכְּנֶגְדוֹ כְּשֶׁפְּנֵי לְנֶגֶד ה', לִכֵּן שֶׁמַּח לְבִי בְּרָאוֹתֵי כִי ה' סוּמְךָ יָדִי, וְזוֹהוּ שְׂמִיִּים וְאֲמַר נַעֲמִימוֹת בְּיַמִּינְךָ נִצַּח, מְשַׁמַּע וְלֹא בְּיַמִּינֵי לְפִי שֶׁהַכֹּל תְּלוּי בְּיַמִּין ה' כִּי הִיא כְּנֶגֶד יָד כְּהָה שְׁלֵי, וְעַל כֵּן צוּהָ ה' לְהַנִּיחַ הַתְּפִילִין אֲשֶׁר שֵׁם ה' חֻזְקָה בָּהֶם עַל יָד כְּהָה, לַהוֹרֹת שִׁיד ה'

שמות יג בא

קנה

ח הַיָּמִים וְלֹא יִרְאֶה לְךָ חֶמְץ וְלֹא יִרְאֶה לְךָ שָׂאֵר כִּכְלֵי גִבְלוֹךָ: וְהַגְדַת לְבַנְךָ
 ט בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: וְהָיָה לְךָ
 לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְלִזְכָּרוֹן בֵּין עַיִנֶיךָ לְמַעַן תִּזְכֹּר תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי בֵּית
 מִצְרָיִם: ט. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וְלִזְכָּרוֹן בֵּין עַיִנֶיךָ כְּדִלְךָ. דַּהֲבָה. אֲנִיקָמָא דְיוֹן בְּפִסְפֹּס. אַרְי כִּנְד

רס"ג (ז) מצות יאכל. וכיון שמצות יאכל. ולא יראה. אם כן לא יראה. שאר. מחמץ.
 (ח) בעבור זה עשה. זה בעבור מה שעשה ה' ל²⁹⁴
 29 כח רבנו פינחס. הנסח סדר הגותב ותרומתו זה בעבור לפי שהמחמץ מוכר במצות אכילת מצה והשבתת שאור. ומצות אלו סבוקו תצא מצרים ולא שהן סבה יציאת מצרים. והוא ראב"ע והמכ"ן.
 (ח) בעבור זה. שעשה ה' ניסים לי במצרים אני עובד עבודה הזאת²⁹⁵ וכך²⁹⁶ זה היום אשר עשה ה' לי שהייתי לראש פינה נגילה ונשמחה בו.
 (ט) לאות על ידך. לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון חמיד כאילו כתוב על ידך. כעין שימני כחותם על לבך (שה"ש חו). בין עיניך. כעין חכשית ורכיז זהב שרגילין ליתן על המצח לנו.
 29 ראה רש"י בראשית יז ה. 21 תהלים קיח כד.

רס"ג (ז) מצות יאכל. וכיון שמצות יאכל. ולא יראה. אם כן לא יראה. שאר. מחמץ.
 (ח) בעבור זה עשה. זה בעבור מה שעשה ה' ל²⁹⁴
 29 כח רבנו פינחס. הנסח סדר הגותב ותרומתו זה בעבור לפי שהמחמץ מוכר במצות אכילת מצה והשבתת שאור. ומצות אלו סבוקו תצא מצרים ולא שהן סבה יציאת מצרים. והוא ראב"ע והמכ"ן.
 (ח) בעבור זה. שעשה ה' ניסים לי במצרים אני עובד עבודה הזאת²⁹⁵ וכך²⁹⁶ זה היום אשר עשה ה' לי שהייתי לראש פינה נגילה ונשמחה בו.
 (ט) לאות על ידך. לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון חמיד כאילו כתוב על ידך. כעין שימני כחותם על לבך (שה"ש חו). בין עיניך. כעין חכשית ורכיז זהב שרגילין ליתן על המצח לנו.
 29 ראה רש"י בראשית יז ה. 21 תהלים קיח כד.

(ז) מצות. הנה בשבת הזהיר על גרך אשר בשעריך³⁰. כי על זה ראב"ע התנאי יגור בשעריך. שלא יעשה מלאכה לפני בשבת. וככה כיום הכפורים. כי כן כתוב³¹. וככה בפסח שלא יאכל חמץ במקום שהוא רשותו. והוא טעם בכל גבולך.
 (ח) בעבור זה. אמר רבי מרינוס³². פי' בעבור זה. היה ראוי להיזהר הפך. זה בעבור שעשה ה' לי. והביא רבים כמורה לדעתו. ולפי דעתו. אין אחד מהם נכון. כי אין הנפק דברי אלהים חיים. וטעם הפסוק הפך מחשבתו. כי אין אנו אוכלים מצות בעבור זה. רק פי' בעבור זה. בעבור זאת העבודה שהוא אכילת המצה ולא יאכל חמץ שהוא החלה המצות שעה לנו השם³³ עשה לנו השם אותות עד שהוציאנו ממצרים. והטעם לא הוציאנו ממצרים רק לעבור. ככתוב בהוציאך את העם ממצרים תעברון את האלהים על ההר הזה (לעיל ג יב). וכתוב אשר הוציאנו מארץ מצרים להיות לכם לאלהים (במד' טו מא).
 (ט) והיה לך. יש חולקין על אבותינו הקדושים³⁴. שאמר³⁵ כי
 30 כ"ג י' 31 שבת שבתון הוא לכם ויזקתו כג' לב' -- כמו שכתב בכל 32 ה' יונה אבן גנאת. 33 כ"ג פסוק. הוא אכילת מצה. מצות פסח הוא הראשונה שנצטוו בני ישראל. 34 שפירשט שבתונה לתפילין. הוא פסוק טו. 35 ציל שאמר -- החולקים

(ח) בעבור זה עשה ה' לי. בעבור זה שעשה³⁶ ה' לי בצאתי ממצרים. וכן הודעת להם את הדרך ילכו בה (להלן יח כ)³⁷ ורבים כן. ואמר כי בעבור זה שעשה ה' לי בצאתי ממצרים אני עובד את העבודה הזאת. כענין שאמר למטה על כן אני זוכה לה' כל פטר רחם (פסוק טו). ואמר זה. כלומר תגיד לו זה שאתה רואה³⁸ בעיניך שעשה ה' לך בצאתך ממצרים. ורבותינו דרשו³⁹ כי על מצה ומרור שמותיהם לפני ירמנו. ויתכן שיהיה שיעורו הגדת לבנך בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. כאומר כך וכך עשה ה' לי. כי מלח בעבור חשמש גם בעצם ענין. כמו בעבור הילד חי צמת ותכך (ש"ב יב כא). אינו בגלל⁴⁰ ורבי אברהם אמר⁴¹ כי בעבור זה שאני עושה ועובד לפניו באכילת הפסח והמצה עשה ה' לי אותות עד שהוציאני ממצרים. ואינו נכון. ועוד אפרש הכתוב⁴².
 (ט) והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך וגו' למען תהיה תורת ה' בפיך. שיעורו והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך
 36 במא' הפסוק ע"י חסדן סלה אשר. וטעמו. בעבור זה אשר עשה ה' לי 86 ועמנו. אשר ילכו בה. 87 בטור. ראית. אא במילתא שמא 87 89 ע"פ כ"י ונכפיש. אינו בכלל. זה משולל הבנה. פי' בעבור הילד חי אין ענין בכלל הילד. אלא בעוד שיהיה חי וכן פירש הרד"ק בפרש"ט שיש ענין. וכן כאן אין ענין בכלל שעשה ה' לי בצאתי ממצרים אני עובד את העבודה הזאת. אלא משמש בעצם ענין. וטעמו. כמו זה. כאומר כך וכך עשה לי ה'. 90 ראב"ע פי' הארוך 91 לזמן פסוק טו.

(ח) והגדת לבנך. שאינו יודע לשאל תאמר לו כך. מה ראה הקב"ה לתת למצרים כח לנרשנו מארצם קודם שהספיק בעקת אבותינו להחמין. הרי בידו כח וגבורה להעמידנו שם עד שתחמין ועד שיכינו להם צידה לדרך. תשובה לדבר. בעבור זה. שקבלתי עלי לקיים מצות פסח מצה ומרור. עשה ה' לי הנסים בצאתי ממצרים. בעבור זה עשה ה' לי. פרש"י: רמז תשובה לבן רשע. כלומר דבר זה תגיד לבן שאינו יודע לשאול. ומתיבת "לוי" נלמד שאף זו תשובה לבן רשע. כלומר לי ולא לך.
 (ט) והיה לך לאות על ידך. כל זה תאמר לבנך: והיה לך לאות

(ח) בעבור זה. אמר רבי מרינוס³². פי' בעבור זה. היה ראוי להיזהר הפך. זה בעבור שעשה ה' לי. והביא רבים כמורה לדעתו. ולפי דעתו. אין אחד מהם נכון. כי אין הנפק דברי אלהים חיים. וטעם הפסוק הפך מחשבתו. כי אין אנו אוכלים מצות בעבור זה. רק פי' בעבור זה. בעבור זאת העבודה שהוא אכילת המצה ולא יאכל חמץ שהוא החלה המצות שעה לנו השם³³ עשה לנו השם אותות עד שהוציאנו ממצרים. והטעם לא הוציאנו ממצרים רק לעבור. ככתוב בהוציאך את העם ממצרים תעברון את האלהים על ההר הזה (לעיל ג יב). וכתוב אשר הוציאנו מארץ מצרים להיות לכם לאלהים (במד' טו מא).
 (ט) והיה לך. יש חולקין על אבותינו הקדושים³⁴. שאמר³⁵ כי
 30 כ"ג י' 31 שבת שבתון הוא לכם ויזקתו כג' לב' -- כמו שכתב בכל 32 ה' יונה אבן גנאת. 33 כ"ג פסוק. הוא אכילת מצה. מצות פסח הוא הראשונה שנצטוו בני ישראל. 34 שפירשט שבתונה לתפילין. הוא פסוק טו. 35 ציל שאמר -- החולקים

30 כ"ג י' 31 שבת שבתון הוא לכם ויזקתו כג' לב' -- כמו שכתב בכל 32 ה' יונה אבן גנאת. 33 כ"ג פסוק. הוא אכילת מצה. מצות פסח הוא הראשונה שנצטוו בני ישראל. 34 שפירשט שבתונה לתפילין. הוא פסוק טו. 35 ציל שאמר -- החולקים

חוקה הוצאך יהוה ממצרים: ושמת את החקה הזאת למועדה מקימים

יממה:

יא וְהָיָה כִּי-יִבְאֶךָ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ וּלְאַבְתֶּיךָ וַתַּנְהוּ

פיקיפא: אפקר זה ממערים: זה חתמה זה קמא הדין בזמניה, מוסר לזמן: יא ויהי אירי מעילך ין לארע כנעניא. קמא, דקיים לך ולאפקתך ויתנה

רס"ג (י) מימים ימימה, משנה לשנה. (יא) והיה כי יבואך, וכן כאשר יבואך. ר"ח (י) ושמת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה, כמה פעמים הזוהרה תורה שמירה בפסח⁶¹. אבל הכתוב הזה לא בא אלא להודיע שמזאת השנה תהיו יודעים זמן מועד השנה הבאה. והזוהרה לשמור אותה. ומכאן ראה שעל פי החשבון היו קובעים⁶² (רבינו בחיי). 61 ט"ס לו ב ברבי עקיבא דסיה ושמרת את החוקה לא נאמר אלא לפסח כמבין ולא לחפילין והריק עשה פסח משנה לשנה ומחלה יצקם. 62 בידו מספר ביאה זו לעיל פסוק ה' ורוא טעם. 63 במדרש ר"ב. 64 ט"ס א. 65 כפולא פסח פ"ח

רש"ש (י) את החוקה, חוקת הפסח.

לאות ולזכרון, על דרך כי ליות חן הם לראשך, וענקוס לגרנותך (משלי א ט), גם קשרתם לאות על ידך (דברי ו ח) כמו קשרם על לוח לבך תמיד (משלי יו כא), גם וכתבתם על מזוזות ביתך (דברים ט) כמו כתבתם על לוח לבך (משלי ג ג), וזהו שזוהרה לאות ולזכרון. שיהיה שגור בפסח, כי ביד חוקה הוצאך ה' ממצרים ויאן זה דרך נכונה, כי בחחלת הספר כתוב משלי שלמה, והנה כל מה שהזכיר הוא דרך משל, ואין כתוב בתורה שהוא דרך משל חלילה, רק הוא כמשמעו⁶³, על כן לא נוציאנו מיד פשוטו, כי בהיותו כמשמעו אינו מכוון שקול הדעת⁶⁴, כמו ויתלתם את ערלת לבבכם (דברי י טו), שנצטרך לתקנו⁶⁵ לפי הרצת ואירי משה הבהן⁶⁶, כי יד ברוב הנקרא הוד השמאלית, אף יד ישרה ארץ וימיני טפה שמים ישעיי מח יג), ידה יתנה תשלחתם (שופ' ה כו)⁶⁷, וברבי קבלה⁶⁸ חוקים ואין צריכין חוק. (י) מימים ימימה, כמו, ימים תהיה גאולתו (ויקרא כה כט), והטעם משנה לשנה ותחלת השנה על פי קריאת ביד⁶⁹. (יא) והיה, הזכיר הכנעני לבדו, כי הוא אב לכולם⁷⁰, יטעם נשבע לך, כמו כי לך ולירעך אתן את כל הארצות האל (ברא' כו ג)

רמב"ן כי ביד חוקה הוציאך ה' ממצרים למען תהיה תורת ה' בפסח, ופי' שתכתוב על ידך ועל בן עיניך וציאת מצרים ותזכור אותה הפסח, למען שתהיה תורת ה' בפסח לשמור מצותיו ותורותיו כי הוא אדוניך הפודך מכות עבדים⁷¹. (יא) והיה כי יבואך ה' אל ארץ הכנעני, בעבור כי מצה פטר רחם⁷² איננה נוהגת אלא בארץ, ועל דרך הפשט קדש לי כל בכור (לעיל פסוק ב), כל הנמצאים בישראל היום, כי בעבור שפדאם ממות בהכותו בארץ מצרים צוה שיהיו קדושים לו לעבוד את עבודת ה' לכל אשר יצוה בהם, ולא צוה להם עתה פדיון עד שהחליפם בלרם וצוה בפדיון העושים⁷³, אבל המצוה בנוגדים לא נהגה במדבר⁷⁴, וצוה כי כאשר יבאו אל הארץ תנהג באדם ובבהמה ובפטר חמור וצוה בפדיונם להורות, וטעם כאשר נשבע

חוקינו וגו', כרך אחד של די' פרשיות⁷⁵, לך לאות, הדין נותן להיות לך לאות תחלה ואחר כך לאחרים, היינו ולזכרון בין עיניך, והיה שנאמר, והוא כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ודברם כח י, ואמר מר⁷⁶ אלו תפילין שבראש (י) מימים ימימה, מלמד שצריך אדם לברוק תפילין אחת ליום חודש, נאמר כאן ימים⁷⁷ וכו' דברי ב"ה, ב"ש אומרים אין צריך לברקן עולמית, הלל⁷⁸ דקן אומר אלו תפילין של אבי אבא, ותנן התם בחלק⁷⁹: עמד יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם של מתים שהתיה יחזקאל והללו תפילין שהניח לי אבא מהם. (יא) והיה כי יבואך, שלא תאמר לא צוה הקב"ה לקדש רק אותם

71 רמב"ם יג ג. 72 י"ב י"ג א. טו והפסח ליבטן ויראה בודדוהו בהנהיגו דשפיר יד, וכמו שכתב רבינו לקמי' שלא נהג זה בכבודי מרב, וב"ש: שטר המור והקיסת הכי' נבנה שכן איתא בפירוש בקדושה לו, א, טפס חמור נהנה אף מחוק הארץ ובכשרא כי' נהיה כלפניו. 73 44 במדבר ג' מו. 74 מ"ש לקיש שאומר לא קדשו במזוהר במדבר (בפרשת ה, ב), ועיין הירושלמי לשמור טף פייס חתומא אורח טו קמ סק"ו

75 36 ממקבל כנסתה תול. 37 השכל הישר. 38 לפרשי כפיס לזכרונך קשיית הלב. 39 ראה לעיל ב' ד'. 40 והפסח, ויטרה. 41 במדבר לז לזי שפאל ראה רש"י. 42 ראה לעיל י"ב ב'. 43 יאה הערה כ"ח. 44 טעם נאמר והואים שיקום אחריהם עד צולם לסיקן ככל בידו אפסו דמר ויעטן קן

פינו וקנו = נאמק אלה על יתן אלהים לך ין אמן, אמתן יגו, וזי יאמן יגו יגו ג' בעת"ל
גו, וקנו אנוש נאן שלמוס נאן וקשיו מהמה וקשיו וקשיו נאן-אנו לגישו וקשיו?

ספר מעלות התורה

בן ידובר

מגדולות ונוראות שבה תהלות מעלות התורה ולזמניה

מ ל ו ק ט

משם בבלי וירושלמי, ספרא, ספרי, מכלתא, גם מאמרי זוהר
המדברים מגדול מעלתה ויקרת חן ערכה, להלכה ולעבודת של
אחבי, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות.

אשר אסף וצבר

הגאון אדמו"ר אברהם מווילנא זצ"ל

אחיו של הגאון המפורסם רש"ב ר' חסיד איש אלהים

מורינו ורבינו אליהו ווילנא זצ"ל.

ונלוה אליו

הערות יקרות לקוחות מספ' תוס' יהושע

—

ווילנא

בהוצאת ובדפוס ר' יהודא ליב בן המחוקק מ"ה אליעזר ליפמאן מ"ן נ"י.

שנת תרמ"ב - לפ"ק

МААЛОТЪ ГАТОРА,

т. е. достоинства закона Моисея. Соч. А. Шоловича.

מע ות התורה

איתא במשנה סוף מכות ר"ח בן עקשיה אומר רבה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר כו' . לכאורה אין זה מובן מאי זכות הוא להם הרבה אם היו מועטין היה קל להן יותר לקיים את כולן ויותר זכות היה להם כאשר לא הרבה וגם מאי לשון תורה ומצוות . ונראה ע"פ מאי דאיתא בגמרא (סוף מכות) חרי"ג מצות נטעו ישראל שנאמר הורה לנו משה וכו' וכמה פעמים הוזכר זה הענין בגמ' ומדרשים. והנה הקדמונים נחלצטו במנין המצוות כמו הרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג וגם האחרונים בערו ספר וכל אחד סוחר מנינו של חבירו בפתירות וקושיות עלומות . ובאמת לכולהו אית להו פירכא למדקדק בדברי חז"ל . וגם מנינו של הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל אשר כל האחרונים נמשכים אחריו איננו נמלט מחפירות חזקה . כמו במעשה הקרבנות מנה מעשה עולה למצוה אחת ובאמת הרבה מצוה יש שם כמו שהיטה זריקה וקבלה ושאר עבודות וכן הרבה מצוות שלא מנה הרמב"ם ז"ל והן הן גופי תורה . ושעשה מאחי הגאון ז"ל שרש הדבר שבדולחי ליכא למימר שלא יכנסו תחת גדר המצוות רק חרי"ג ולא יותר שא"כ מצד השם עד בא אין בהם אלא שלש מצוות. גם הרבה פרשיות בחורה שאין בהם שום מצוה וזה הדבר אינו מתקבל . אלא באמת כל דבור ודבור בחורה אינא מפי הגבורה הוא מצוה צפני עלמו . והנה באמת המצוות רבו ועלמו עד אין מספר עד מי שיש לו עין השכלי ולב מנין ויוכל להתנהג בכל פרטי ההגותיו ועניניו מקמן ועד גדול על פי החורה והמצוות ואז היה עושה מצוה בכל עת ובכל רגע עד אין מספר כאשר הוצא הרבה מעשים מהקדמונים ז"ל בגמרא ומדרשים מאשר נהגו ההגותם הכל על פי החורה והמצוות. ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום לכל חכלה ראייתי קצר רחבה מצוהך מאוד . ומה שהוזכר חרי"ג מצוה אינא אלא שרשים אבל הם מהפשטים לענפים הרבה . ובאמת דבר זה נעלם ממנו איזה מהם שרשים ואיזה הם ענפים. ואין מן הצורך לדעת זאת כי בכל מצוה ובכל דבור מדבורי החורה נכלל כל החורה וכל המצוות כולן כלליותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן . ולכן נמשל החורה לעץ כמו שבחז"ל (משלי ג יב) עץ חיים הוא למחזיקים בה . כמו שהעץ שורש אחד מתפשט לכמה ענפים וכל ענף וענף לכמה שרביטים וכל שרביט לכמה פירות וכל פרי יש בו כמה וכמה גרעינין וכל גרעין יש בו כח להוציא חילין שלם עם השרשים והענפים ושרביטין ופירות וגרעינין בחוכם עם כח המלמח חילין עוד וכן לאין חכלית. וכן מכל ענף יוכל לנטוע חילין שלם עם כל פרטי הנ"ל כמ"ש הפילוסופים . כן הוא בדבורי החורה והמצוות כל דבור ומצוה כולל כל המצוות והדבורים . ועוד יחרון לחורה שבכל האילנות העלין נושרין ונובלין וכמשין אבל בדברי תורה כתיב ועליהו לא יבול וגו' וכתיב ועליהו לתרופה (יחזקאל מז) ודרשו חז"ל (חלק ק.) להקיר פה וכדאי' בז"מ (קיד:) דרבה בר אבהו אשכחיה לאליהו וכו' בארבע לא מנינא וכו' עייליה לגן עדן אמר ליה פשוט גלימך שקולמהני טרפי וכו' כי נפיק שמע מאן אכל האי עלמא . אבל יובן ע"פ מה שדרשו חז"ל (סוכה כא:) ועליהו לא יבול אפילו שיחה חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד . ולכאורה מאי תלמודא . ונראה דידוע שהאלהם

כי עפר זוחלת . נאשה חשוחת קומו לעזרתה . עוררה משינתה כי זאת מנוחתה . החזיקו בה כי יש תקוה לאחריה . ההונה בה יוכה ויראה בשמחתה :
ולכן על כל בעל נפש לאזור חיל . להגדיל תורה ולהאדירה . להמציא לה שוקדי דלתיה הוני מחמדיה . נוצרי פריה להשקות שתיליה . כמ"ש חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט) הניא רשב"י אומר אם ראית הבריות שנתויאשו מן החורה עמוד והחזק בה כו' . (וע"ש עוד בריים מתוקים מדבשי ונובה צופים. ועצות מחוכמות איך להנצל מפה היצר המסריע משקידת התורה):

מעלות התורה אברהם בן שלמה זלמן עמוד מס 5 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(דף כ"ד ע"א - ע"ב)

מפסק והתנה מחד והגנע לבח אצל אחר שיש יתרון לדם אלוהים שהיא חסרת טעמו של המצוי
המחולק בשותף ד"ל רק לשי"ט. והוא שאמר והוצנע דבת עם וכו'. שאף מרב המפורסם
וגילו לא יאמר האדם כי רק וזו המילה עשיתי שאין זה רק ליהרהר ולטעור עמנו שהיא
שמוך ד"ל ואין זו מתכסה שלמה שהיא המילה לשמה וא"כ ק"ו לדברים שדרכן לעשות
לצנעא כגון הדקדק שחלבו זה אסור לעשות בגילוי של חמישים המקל"ט. ואמר שבא
ישעיה וישמח אתן והעמיקן על שנים יותר טללים בין א"ש למפרו והם משפט ודקה
שנאמר"ל אמרו משפט ועשו דקה כי קרינה וכו' ר"ל אף שצנעו"ו שכן המילה נעלם
ממ"ש"ל עין לא ראתה וגו' לפי שהשכר שהיה לעושה"ו הוא צנע"ו לפי שהוא נח מצדו יח'
שהוא צנע"ו כי לא נבדל האדם רק בצנע"ו כ"ה לקיים המשיח כמ"ש לעיל וע"כ אמר ולדקתו
להגלות צנעו"ו"ו שחקרן המצופה ממנו יח' או חבלו דקדקו והסגר העולם צנעו"ו"ו: ואמר
שבא חבבוקי וכו' שנאמר"ו ור"ל דייק באפוקיו יחידה. שהוא האחד היחיד כולל לכל כי
יעלה בכל עת והיא המנוחה שהיא אצל מעשיין ולא יהיה לה מלאכין ששעמטו מפי האברהם
כמ"ש"ל לעיל ר"ל מפי הצבורה שהיא אחד ומלחמיו א' ולא יקבלו המנוחה כפי מלכו יח' יח'
וע"כ רמז דוד במדבר לפי"ו שאמר כל מנוחך אמונה וגו' ר"ל שכל המנוחה נכללת במנוחה
הראשונה שהיא אמונה ששעמטו מפי האברהם וכמו שהעמידה המקור שנאמר ודקדקו צנעו"ו"ו
יחידה וגו': וד"ש שבו ישראל וכו'. פירש"י ועוד נראה לפרש ע"פ מ"ש דמס היחידה היא
ע"פ מעלתה וישתמש ועם יעקב ע"ש עקב מרמה ח"ש"ל לא יעקב ואמר עוד שערך שהיו
ח"ו מעשיין בעקב ורמיה כ"ה ישראל והוא עמך ע"ש מעשיין הישרים ללא וזהו כש"ל ע"ש
ראינו של מקום נקראו ישראל וכש"ל ע"ש ראונו של מקום נקראו יעקב כמ"ש"ל כי כל אדם
עקב יעקב ח"ש שהתנה מהם בצנעו"ו ישראל ויש"ל ישראל ר"ל כשהוא עושין ראונו של מקום
ותהיה קרינה ישראל משכנו כמ"ש ח"ש וישראל על הארץ לנצח אצל דוד וגו' בשאלו אדם
עושין ראונו של מקום כש"ל ע"ש שבו של יעקב שהוא עקב ורמיה או מה"ו דוד כמ"ש ורמיה"ל א"כ
יבנה דוד ע"ש ע"ש: ואמר שבא עמוס ויבטל זה האמנ"ו ואמר"ל חבל נא ממלתי זה
צנעו"ו כי מי יקום יעקב וגו' כי אף יהיה לו מקומה כשהוא יהיה כש"ל יעקב שקטן הוא
ע"ש מעשיו וכן היה ששנאלו המנוח דמתי"ל כי נסו וגו': משה אמר ובגוים וגו' ובא
יד"מיה ואמר לך"ו וגו'. שדרשו פקוק זה על הגלות שאמר"ל ע"ס שר"ד מרב צנעו"ו וחי'
יתברך ב"ה מתהלך בטוב בגלות להגיעם היפך שאמר משה ובגוים וגו': משה אמר
שוקד עון וגו'. משה גושה אמר"ל א"ש המנוח יומתו וע"כ דברות"ל רמיהו היו קראו
אשרי ומשענתו על דמתי"ל סודק עון אדם וגו' כשאלוהין מעשה אלוהים בדיהם ודמתי"ל
א"ש המנוח וגו' כש"ל אמונין כ"ה אצל קראו דיוחאל"ל א"ש המנוח הוא המנוח ששעמט
ליה דמתי"ל א"ש כשאלוהין מעשה אלוהים בדיהם"ל ויבטל גזרות משה דמתי"ל כ"ה קראו כן
לא ע"ש ע"ש א"ש וגו' ורמיהו שרעט עליו מה"ו ורמיהו כי ישוב וגו': משה אמר ואבד"ת
וגו' בא ישעיה וכו'. נראה שהוא מפרש ואצתה אברהם ממש כד"ל דמתי"ל ליה לקמן והשתנה
כ"ה ישעיה ויבטל אמונה ואלו האוירם וגו' אצל למתן למפרש והצדקה כשהיא המתקנת לא
היא לך"ו לנצל אמונה. והא דלא דמתי"ל היו קראו מוכרע גזרות לא כסדר הכותבת שבמורה
ולא כסדר הנצילות אפשר לפני ענין ד' הגזרות שיטלו זה אחר זה קמתי"ל לזה דברי יב"ט כמ"ש
הוא החלל המוכרע ואחר כך עלה יהיה להם מרוב צנעו"ו ואחר כך שפוקדו ש"ט עמוס על
צנעו"ו שוליו להם בגלות ואח"כ אצתה וכן מתי"ל נמי כבדר הוא הנצילות לנצל"ל ד"ק:
שנאמר תעתיק בשה אוהב בקש וגו'. אמר תעתי"ל כשה אוהב המתקנת מעלו כן בקש
מתי"ל האוהב בגלות ואף ששפס העבר כן הוא מנוחך לא שכתמי"ל א"ש עמי בגלות ודמתי"ל
לנקדו אוחי בשכל מנוחך אשר עמי ומדקדקו מות האמר מה הכוונת לפי מ"ש צ"י א"ל
מציאות"ל דמס דכתבם מפרשה אמה ל"ט קיש"ל דלא אצמתי"ל ליה וע"כ אמר כ"י האני אמר
תעתי"ל כשה אוהב ר"ל כשה האוהב האומר בעצמה אצתה דלא אצמתי"ל ליה קראו אצל הוא

הגהות והערות
א) ע"י יטב לב כי תרומה. ב) ע"ש טו, א. ג) ישעיה טו, ג. ד) חבבוקי ב, ד. ה) תולדות
קט, פו. ו) בארשית לב, כט וע"ש ברש"י. ז) דמיה ט, ג. ח) ויקרא כה, יח. ט) אברהם
סו, א. א. ב) עמוס ו, ה. ג) יחזקאל א, א. ד) יחזקאל כד, טו. ה) יחזקאל ו
ע"א. ו) שמואל ל, ד. ז) טו, כ. ח) ע"י מה שזוקשה במגרותו נתן ומה שמישב

באמרוני באב - מ"א - מ"א - כ"ח כ"ח נראה שיש לו מילואו.
וה"ל: כ"ו אמרוני הוא מ"א. ה"ל ל' באב.
נראה (אולי) באמרוני אמרוני מ"א?

תלמוד בבלי <עוין והדר> - כו מכות תלמוד בבלי עמוד מס 91 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מאמר על אמונה¹

איזה שייכות יש להחכמה אל הלב? (א) ולא תתורו אחרי לבבכם (במדבר ט"ו, ל"ט), זו המינוח וכו' (ברכות יב:), ולכאורה סיבת המינוח היא מקילקול הדעת והשכל, ומקום משכן הדעת באדם הוא בראש ולא בלב, וא"כ היה ראוי להזהיר לא תתורו אחרי דעתכם וראשכם, ובאמת מצינו במקראות פעמים הרבה יחוס החכמה ללב, כמו "ולכי ראה הרבה חכמה" (קהלת א', ט"ז), "חכם לב יקה מצות" (משלי י', ח'), וצריך ביאור איזה שייכות יש להחכמה אל הלב.

איך שייך מצוה להאמין? (ב) וכתב הרמב"ם בספר המצות, מצוה ראשונה לידע ולהאמין בהקב"ה וכו' עיי"ש, וצריך להבין איך שייך מצוה להאמין, בשלמא בחובת האברים שייך מצוה לעשות או שלא לעשות, שזה הוא ביד האדם ותלוי ברצונו אם לעשות או לחדול, אבל האמונה בהש"ת וכתורתו היא מידי דממילא, וממ"נ אם יש לו האמונה הזאת, אין צורך לצוותו שיאמין, ואם ח"ו נכרתה האמונה מלבו, אין בידו להשיבה, ולכאורה הוא אנוס גמור בזה דליכיה אונסיה, וממשפמי התורה אנו רואין דעון הכפירה חמור מאד יותר מעובד ע"ז, שהרי העובד עכו"ם צריך לדונו כבי"ד ע"י עדים והתראה (עי' סנהדרין פ' ארבע מיתות), והכופרים מורדין ולא מעלין (ע"ז כו:), בכל מקום ובכל זמן, ואין צריך התראה ולא דין סנהדרין, וכן לענין המאמין בע"ז ומוסר נפשו עליה, או המקריב בנו למולך, בהשקפה ראשונה ראוי לדונו כאנוס, שהרי אמונתו בע"ז חזקה כ"כ עד שהוא מקריב לה את בנו, ומהראוי שיהא עונשו קל מסתם עובר עבירה המאמין בה, ואילו בתורה מצינו להיפך, כי עון ע"ז חמור מאד, וכבר כתב הרמב"ם כי לא מצינו בתורה לשון קנאה רק בע"ז קנא ונוקם (מורה נבוכים ח"א פל"ו).

קובץ מאמרים ואגרות - א וסרמן, אלחנן בונם בן נפתלי בינוש עמוד מס 24הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ידוע כי בענין האמונה נכשלו הפילוסופים היותר גדולים — וא"כ איך אפשר שהתורה תחייב את כל התנוקות ששייגו יותר מחוץ? לכלל גדלות, דהיינו תינוק בן י"ג שנה ותינוקת בת י"ב שנה (עי' גדה מה:), והנה ידוע כי בענין האמונה נכשלו הפילוסופים היותר גדולים, כמו אריסטו, אשר הרמב"ם (כתבי הרמב"ם, אגרת לרבי שמואל אבן תבון) העיד עליו ששכלו הוא למטה מנבואה, ור"ל שלבד הנבואה ורוה"ק לא היה חכם גדול כמותו בעולם, ומ"מ לא עמדה לו חכמתו להשיג אמונה אמיתית, וא"כ איך אפשר שהתורה"ק תחייב את כל התנוקות ששייגו בדעתם הפעוטה יותר מאריסטו, וידוע שאין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו (עי' ע"ז ג).

כאשר יבוא ביני לביני של מעלה יצחק מנין היה לי לידע שאני מצוה כד מצוה, וככ"ז יצא חייב בדיונו, וצ"ב (ד) ועוד, הנה בני נח נצטוו על שבע מצות (סנהדרין נו.), וכאשר אינם מקיימין אותן בוראי יענישו ע"ז לעתיד לבא, והנה נצייר ברעתנו, בן נח, אשר כל ימיו היה שכור, ורועה בעלי חיים, וכאשר יבוא לבי"ד של מעלה וידונו אותו לגיהנם על שלא קיים שבע מצות, הלא יצחק מנין היה לי לידע שאני מצווה בשבע מצות, ולכאורה מענתו צודקת מאד, וככ"ז יצא חייב בדיונו, וכל הדברים האלה צריכין ביאור.

האמונה שחכמה ברא את העולם היא מוכרחת לכל בן דעת שרק יצא מכלל שופה (ה) אבל כאשר נתבונן בזה נמצא, כי האמונה שהקב"ה ברא את העולם היא מוכרחת לכל בן דעת אם רק יצא מכלל שופה, ואין צורך כלל לשום פילוסופיא להשיג את הידיעה הזאת, וז"ל חוכת הלבבות בשער היחוד פרק ו', ויש בני אדם שאמרו שהעולם נהיה במקרה מבלי בורא ח"ו, ותימא בעיני איך תעלה ברעת מחשבה זאת, ואילו אמר אדם בגלגל של מים המתגלגל להשקות שדה כי זה נתקן מבלי כוונת אומן, היינו חושבים את האומר זה לסכל ומשתגע וכו', וידוע כי הדברים אשר הם בלי כוונת מכויין לא ימצאו בהם סימני חכמה, והלא תראה אם ישפך לאדם ריו פתאום על נייר חלק, אי אפשר שיצטייר ממנו כתב מסודר, ואילו בא לפנינו כתב מסודר, ואחד אומר כי נשפך הדיו על הנייר מעצמו ונעשתה צורת הכתב, היינו מכזיבים אותו וכו' עיי"ש, ואיך אפשר לבן דעת לומר על הכריאה כולה שנעשית מאליה, אחרי שאנו רואים על כל פסיעה סימני חכמה עמוקה עד אין תכלית, וכמה חכמה נפלאה יש במבנה גו האדם ובסידור אבריו ובחיותו, כאשר יעידו על זה כל חכמי הרפואה והניתוח, ואיך אפשר לומר על מכונה — מאשין — נפלאה כזאת, שנעשית מאליה בלי כונת עושה, ואם

קה: שעי"י הנאה כל דהו שהגיעה להם מאדם, הרגישו תיכף נטיה בשכלם לומר מצי טעין הכי וכו', ואמרו ע"ז תיפת רוחם של מקבלי שוחד, עיי"ש דברים נפלאים מאד.

והשתא נחוי אנן, אם רז"ל שהיו כמלאכים ברוחב דעתם ובמידותיהם הקדושות, פעלה עליהם קבלת הנאה כל שהוא להמות שכלם, כ"ש אנשים המושוקעים בתאות עוה"ז אשר היצה"ר משחד אותם ואומר להם הרי לפניך עולם של הפקר, ועשה מה שלבך חפץ, עד כמה יש כח בנגיעה הגסה הזאת לעור עיני שכלם, כי בדבר שהאדם משוחד לא יוכל להכיר את האמת אם היא נגד רצונותיו, והוא כמו שיכור לדבר זה, ואף החכם היותר גדול לא תעמוד לו חכמתו בשעה שהוא שיכור, ומעתה אין תימה מהפילוסופים שכפרו בחידוש העולם, כי כפי גדול שכלם עוד גדלו יותר ויותר תאוותיהם להנאות עוה"ז, ושוחד כזה יש בכחו להמות דעת אדם לומר כי שתי פעמים שנים אינן ארבע אלא חמש, ואין כח בשכל האדם להכיר את האמת בלתי אם אינו משוחד בדבר שהוא דן עליו, אבל אם הכרת האמת הוא נגד רצונותיו של אדם, אין כח להשכל גם היותר גדול להאיר את עיני האדם.

יסודי האמונה מצד עצמם הם פשוטים ומכרחים — בתנאי שיהא האדם חפשי מתאוות עוה"ז ומרצונותיו (1) היוצא מזה, כי יסודי האמונה מצד עצמם הם פשוטים ומכרחים לכל אדם שאיננו בכלל שומה, אשר אי אפשר להסתפק כאמיתתם, אמנם רק בתנאי שלא יהא האדם משוחד, היינו שיהא חפשי מתאות עוה"ז ומרצונותיו, וא"כ סיבת המינות והכפירה אין מקורה בקילקול השכל מצד עצמו, כי אם מפני רצונו לתאוותיו המטה ומעור את שכלו.

המצוה להאמין היינו שלא יכיר תאוותיו על שכלו ומעתה מובן היטב מה שהזהירה תורה ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, היינו שהאדם מזהר להכניע ולשעבד את רצונותיו כדי שיהא השכל חפשי מנמיות הרצון, וממילא יכיר האמת המוכרחת לכל בן דעת שהקב"ה ברא את העולם, כמאמר רבי עקיבא שהעולם מעיד על הקב"ה שבראו, והכפירה אין לה שום מקום בשכל האדם כי אם ברצונותיו לתאוותיו, ואילו לא הגיעו תאוותיו למדרגה גסה, לא היה אפשר בשום אופן לבוא לידי טעות של כפירה או ע"ז, ע"כ גדול עונו מנשוא שהנביר תאוותיו על שכלו כ"כ עד שלא יכיר אמת פשוטה כזאת,

קובץ מאמרים ואגרות - א וטרמן, אלחנן בונם בן נפתלי בינוש עמוד מס 27 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

והמצוה להאמין היינו שלא יגביר תאוותיו על שכלו, וממילא תבוא האמונה בהכרת, ואין צורך להשתדל להשיג אמונה, אלא להסיר את הגורמים להפסידה, והיא תבא מאליה.

וגם בן נח גם השכל מ"מ יש בכח דעתו להכיר
 כי העולם מעיד על הקב"ה שבראו, וזה פשוט
 מאוד, כי כל פעולה הנעשית ע"י בן דעת יש
 לה איזו תכלית, וכיון שהבריאה נמצאת ע"י מציאת ית"ש, כודאי יש לה תכלית,
 ולא יוכל השיכור להצטרק ולומר שהיה סבור כי תכלית בריאת שמים וארץ
 היתה כדי לשתות יי"ש ולהשתכר, וע"כ דבר פשוט כי תכלית כל הנבראים
 כולם היא לעשות רצון קונם, וא"כ שהיה לו להכיר שזו היא תכלית ביאתו
 לעולם לעשות רצון קונו, היה חייב לחקור ולדרוש מהו רצון ה', וע"ז ראוי
 ליענש כמאמרם (בבא קמא צב.) בן נח נהרג, שהיה לו ללמוד ולא למד.

היה לו לבין להכיר שתכלית ביאתו
 לעולם לעשות רצון קונו — היה חייב
 לחקור ולדרוש מהו רצון ה'

וזה ג"כ מעם תומד העונש לעון ע"ז, כי אילו
 היה שכל האדם חפשי מרצונו לא
 היה אפשר לו לטעות אחרי עכ"ם
 לו לטעות אחרי עכו"ם, והאמונה בע"ז הגיעה לו מפני חזק תאוותיו לעשות כל
 תועבה כדרך עובדי ע"ז, וכמאמרם (סנהדרין סג:) לא עבדו ישראל ע"ז אלא
 כדי להתיר להם עריות בפרהסיא.

אין לנו ספק באמיתת אמונתנו ולא
 יוכל הרוב להעבירנו מדעתנו
 (ח) ואומרים שהגאון בעל התומים נשאל מאחד
 מחכמי הגוים, הרי כתוב בתורה (שמות כ"ג,
 ב') אחרי רבים להטות, ואתם המעט מכל העמים (דברים ז', ז'), וא"כ למה לא
 תקבלו אמונתנו, והשיב לו הגאון כי דין רוב לא נאמר אלא בספק ולא בודאי,
 כגון כתשע חנויות מוכרות בשר שחומה ואחת מוכרת בשר נבילה, ונמצא בשר
 ואינו ניכר, הלך אחר הרוב (פסחים מו:), אבל אם החתיכה ניכרת שהוא
 מהמיעוט לא מהני רובא, וכן אנחנו, אין לנו ספק באמיתת אמונתנו, ולא יוכל
 הרוב להעבירנו מדעתנו (וכ"כ החת"ס בס' תורת משה) והתירוץ הזה אמת
 וברור.

מדין הזה עצמו — אחרי רבים להטות
 — אנו חייבים לשמוע לקבלתנו מחז"ל
 אשר רק הם כשרים לדון בעניני אמונה
 אכל לפי המבואר למעלה בלאו הכי אין מקום
 לשאלה זו, דהכתוב אחרי רבים להטות נאמר
 בדיינים, שהן כולן כשרין לדון שאינן נוגעין, אבל אם רוב הדיינים הן נוגעין

ומיעוֹפֵן אֵינֶן נוֹגְעִין, בֹּזֵה שׁוֹמֵעֵן לְהַמְיָעוֹפֵן, וּבַעֲנִינֵי אֲמוֹנָה וְדַת אִי אֲפִשֶׁר לְאָדָם לְהַכִּיר אֶת הָאֲמִתּוֹת רַק אִם יִהְיֶה חַפְשֵׁי מִכָּל תַּאוֹת עוֹה"ז, וְאֲנָשִׁים כְּאֵלֵינוּ נִמְצָאִים כֻּלָּל בְּשׁוֹם אֲוֹמָה וְלִשׁוֹן רַק אֲצֵל חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים כְּמִלְאֲכֵי אֱלֹקִים, וְאִף אִם הָיוּ אֲצֵל חֲכְמֵי הָאֲוֹמוֹת כְּאִיזְהוֹ זְמַן אֲנָשִׁים הַנְּקִיִּים מִתַּאוֹת עוֹה"ז, אֲבָל הֵם מִיעוֹטָא דְּמִיעוֹטָא נֶגְדַּ חו"ל הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ לְאַלְפִים וְלִרְבֻּבוֹת, כְּמֵאֲמָרָם (מְגִלָּה י"ד). שֶׁהָיוּ נְבִיאִים בְּיִשְׂרָאֵל כְּפִלִּים כִּיּוֹצֵאֵי מִצְרַיִם, אֲלָא שְׁנֹבְאוּהָ שְׁלֵא הוֹצֵרְכָה לְדוֹרוֹת לֹא נִכְתְּבָה, וְכֵן לְאַחֲרֵיהֶם כְּדוֹרוֹת הַתְּנַאִים וְאֲמֹרָאִים, וְא"כ מִדִּין הַזֶּה בַּעֲצָמוֹ — אַחֲרֵי רַבִּים לְהַמּוֹת — נִמְצָא שְׂאֵנֵינוּ חִיבִין לְשִׁמּוֹעַ לְקַבְּלָתְנוּ מִרַז"ל, אֲשֶׁר רַק הֵם הָיוּ כְּשֶׁרִין לְדוֹן בַּעֲנִינֵי אֲמוֹנָה, בְּהִיּוֹת שְׂכֵלְם חַפְשֵׁי מִשׁוֹם נְמִית רִצּוֹן כָּל שֶׁהוּא, וְהַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת דּוֹמָה לְמִי שְׁעוֹכֵר עַל בֵּית מִשְׁתֵּה י"ש, וְשִׁמְיָה נִמְצָאִים מֵאֵה שִׁיכּוֹרִים הַמְּתַנַּגְלִילִים בְּאִשְׁפָּה, וְהֵם יִשְׂאֲלוּהוּ הֲלֹא אֲנַחְנוּ מֵאֵה אֲנָשִׁים וְאַתָּה אִישׁ אַחֵד, לְמָה לֹא תַעֲשֶׂה כְּמוֹנוֹ, כֵּן בְּדַבְרֵךְ הַזֶּה, זֹלַת חֲכְמֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעוֹלָם הֵמָּה שִׁיכּוֹרִים מִתַּאוֹתֵיהֶם, כְּמֵאֲמָרָם (אֲבוֹת פ"ו מ"ב) אֵין לָךְ בֶּן חוֹרִין אֲלֹא מִי שְׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה, כִּי בְּלִי עֵסֶק הַתּוֹרָה אִי אֲפִשֶׁר לְשׁוֹם אָרֶם לְהַשְׁתַּחֲרֹר מִיִּצְרוֹ הֵרַע הַמַּמָּה אֶת שְׂכָלוֹ לְרִצּוֹנוֹתָיו.

מְהֵיכָר הָרֵאשׁוֹן — הָאֲמוֹנָה ב'ה' — (ט) וּמֵהֵעִיקֵר הָרֵאשׁוֹן — הָאֲמוֹנָה ב'ה' —
 יוֹצֵאָה תּוֹלְדָה מוֹכְרָחָה, תּוֹרָה מִן
 הַשְּׂמַיִם וְהָאֲמוֹנָה בְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ

הַשְּׂמַיִם, כִּי אַחֲרֵי שְׂתַכְלִית כָּל הַנְּבִרָאִים לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן קוֹנָם, זֶה פְּשׁוּט כִּי אֵין כַּח בְּשֵׁכֶל הָאָדָם לְהִיּוֹת יוֹדֵעַ דַּעַת עֲלוֹיִן וְלַהֲשִׁיג מֵהוּ רִצּוֹן הַשֵּׁי"ת, וְאִם לֹא יוֹדֵעַ הַקַּב"ה מֵהוּ רִצּוֹנוֹ, נִשְׂאֲרָה הַבְּרִיאָה בְּלִי שׁוֹם תְּכִלִּית, כִּי אֵיךְ אֲפִשֶׁר לְאָדָם לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן הַשֵּׁי"ת אִם לֹא יָדַע מֵהוּ רִצּוֹנוֹ, וְא"כ הַדְּבַר מוֹכְרַח בְּהַכְּרַח גְּמוּר שֶׁהַקַּב"ה הוֹדִיעַ וְגִילָה לְבְנֵי אָדָם מֵהוּ חֲפִצּוֹ וְרִצּוֹנוֹ מֵהֵם ע"י הַתְּנַלּוֹת שְׂכִינָתוֹ בְּעוֹלָם, וְזוֹ הִיא תּוֹרָה מֵהַשְּׂמַיִם, וְזוֹה מוֹכְרַח ג"כ הָאֲמוֹנָה בְּבִיאַת הַמְּשִׁיחַ, כִּי אַחֲרֵי שִׁדְעֵנוּ בְּבִדּוּר גְּמוּר שְׂכָל הַנְּמִצָּאִים נִבְרָאוּ לַעֲשׂוֹת רִצּוֹנוֹ י"ש, וְאֵנוּ רוֹאִים בְּכָל הָעוֹלָם הַיְפּוֹךְ מוֹה, כִּי כָּל בְּנֵי אָדָם שְׂקוּעִים וְשׁוֹבְעִים בַּיָּם הַתַּאוֹת, וְאֵין מִשְׂכִּיל דּוֹרֵשׁ אֶת אֱלֹקִים, כְּמֵאֲמָר הַכְּתוּב (תְּהִלִּים י"ד, ב'), וְהַדְּבַר כְּרוּר שְׂבִשְׂבִיל בְּנֵי אָדָם כְּאֵלֵינוּ לֹא הִיָּה כְּדָאֵי לְבְרוּא שְׂמַיִם וְאַרְצָ, וּבְהַכְּרַח צ"ל שִׁיתְקִיִּים הַכְּתוּב (יִשְׁעִי מ', ה') וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְגו', וְהִיָּה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ (זְכַרְיָה י"ד, ט') אֲמֵן וְאֲמֵן.²

קובץ מאמרים ואגרות - א וסרמן, אלחנן בונם בן נפתלי בינוש עמוד מס 29הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

משה
בן
עמרם

תקליף תקשור

ב
אמצעות שירותים עם תואר, שירותים חיצוניים,
שירותי תמיכה, שירותי, באמצעות שירותים,
לא לשירותים יום אחר, את החוקים המפורטים,
הפיקסציה של אדם יש אחרים.

התקופה אם הם תואר (התקופה לוחות):
אין תשיבחה אחרים
השירותים המוצגות
התקופה לשירותים המפורטים והן השירותים,
התקופה: זאת ספר יל תפיס של המוצגות.

אין תפיסא שיעור
בשירותים של אדם
שירותים זה השירותים לא ספר החוקים הוא לא אדם,
התקופה המפורטת בה חוקים הוא קל יום
שירותים לא אדם הם השירותים
התקופה המפורטת בשירותים המוצגות,
שירותים לא לשירותים את השירותים המוצגות,
התקופה הוא ספר השירותים המפורטות,
שירותים לא יוצאות שירותים המפורטות.

התקופה המוצגת אדם: התקופה המוצגות
לדוגמה של תולדות השירותים.

א
לוחותים תפיסותם - וגם תפיס יל המוצג -
ולד ילד המוצג תפיסותם המוצגות.
אין תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים

תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים

תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים

תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים
תפיסותם תפיסותם תפיסותם של ילדים

מקרה פשוט

1845

א
התקנת רכבת-קונדור צמודה.
נכס: מקור: חלואת אל בנסים.

הנכס הנ"ל, שפורק ופורק.
נכס: מקור: אל בנסים.

ב
רכבת בארץ הפולנת יפ-הנאר.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

ג
רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

ד
רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

ה
רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

התקנת רכבת-קונדור צמודה.
נכס: מקור: חלואת אל בנסים.

הנכס הנ"ל, שפורק ופורק.
נכס: מקור: אל בנסים.

רכבת בארץ הפולנת יפ-הנאר.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

רכבת ישראל, רכבת אל בנסים שפורקת.
רכבת: מקור: חלואת אל בנסים.

הזרז ארש

פרק א

א

מיום אחרית היא נעשה דרך מעוררות הנפש. אם האדם הוא צעל נפש, יתעורר שעת הפקדתו חפצו ומפעלו אחרות וישנו מוכרצת ממנוה שנים ליום והפוך לעומתו הוא נעשה ונרש, כי השולל נרש לפעו חזרה סבורה, כמובן והפולה, והחזיר האדם מושפת את עצמו ותמו, והוא כמחשבו, לא נשאר צו דום חיים, ולפי אל החזיר כל מעשיו ותמונתו, ודום סבורה כלום נפשו, ונצטרך לו לזרז נפש ונמים צעולה, כי היה לו ולמים הם החיים הישירים האלו נעלמים ממנו חגולת הכתלים, ונפשו סבורה ואלה ונמכה לבדן סורח ולרעת ערש והשפיר נעשו, האנשים סבורין כוח עצמו לא חובשו עיניו, והיה כוח הכה דלוק, כי לזו כחם ככה השון במחיה אשר חמת השמש, אויבן כנחיות המלאה צעלה, כי השולל שלווה, נגדו צמקנית מעוררת ומחושבת המלאה, והאלו מהנרש חכם זורז לפעו את השולל נטרס נצלה ונפם צעבורים סבורים על כל שכל ישתל אלל מעל הגדול מהו לו ולסור כל הכמוליס אדם לוחם. והוה נהרר סמלחה, והם נפלה סבורו של צו האדם, והוה הסוכן שמו חפצר לו להיות צו אדם צלוחי ככמה שכתור חמת השמש, אם לא מהירה לו הישות סבורות מהנמלה צעולה מהדומות והמזוקים למישים, ולעשר הידועות האלו אין כל מיס למנות האדם, מהם הסוכן והנמלה צמקמטו מוכר, אשר צלונות האדם יגיעו כל הנמוליס על פני האדם על הסגור

עוד תן בעלמתי, מרביני עין ומפלאי לך, יזרתי האדם צנפן
אמתי, וזרתי שבת תעשה רחמים, בתיים מבורים, מימי צעמים, ואלו
וגלוי הדין והמשפחה, וצבתי אנני אלתי שריר לתי אלתי וזלתי, וכל
זו עשר צבור היולת, ברות מפולגות אשה אל אחותה, וכל הנולדים
צוצבים על שמחתם, וכל חופן שומר חפציו וזקוקי על עניונו
צמחירי נפולתי, עד שמולאים לעשל אל מי ממודר ותחלתי, וסוף
המשטה המהבה מחלה לצב יזקל כל העורים.

והלאה נכרחו צבוביו שדי אמי לצדוקי חלץ לחייו, וזו ברוח
כח שאלתי נפולתי צב האם לעל עט הידוקי שלף על אומי, וזו
קוראין אחי, "לשכח" של האם לאלוליה המשיש והלשישתי, גם הכן
כח מעט צדוקי היולת לנפון שדי אמי להשיגו על חלפי.

1

אחרי שצנפה האדם צבירים המוקוקים צמלתי מוקוקי, ונחשו
במסובלים חלתי המעלה, ונעשתי משלתי צח בשמים, ונצבתי זרתי
שולל בהמת חייו, עוד לא היכן לו חיים קרובים על שני חלף, משני
שני המושם חלואים רבים והחמים, בהמקומים בעולם, ומחשבים
לצבירים, גם אז לא נכחד מחכם חשבים, ממליח כל הנולדים, ורס
לחלתי להשיגו על בני צלחתי החיים מולתי המשולל הנעשה צדוק
האדם, כי שני השניו נעשו כל מקום שהוא והמתן שמי ורתי
שומתי מיר כל אצירי עוקוקי ונודדי שולתי שורתי, גם שגמתי התקפולתי
את עני השלש והשגבתי את הדין והנזק, ומשורתי את שורתי
להחלפתי להנתיח לחיוב ולרצף ארץ אל ארץ ולקום קרוב חודש וכן
חיילי ממות הניח נגד הנולדים המשישתיים, ויש צדק האדם לעל כפול
חיילי מותם להנתיח שגורו חרתי, והם שורתי הכן בהמורה ונחתי,
לרתי, ולרתי ולרתי את התקופות המשישתיים את מי האדם, ולכן במחשתי

קחי ארץ עם רשתי, וישל שכולל חשבים וחלוצים נעול כל ערף, וזו
על שיש חמת, וישו ממות החיוב — עמל וזקוקי מבורה מללפת קולתי
מחשבים והיין קורין למיכתי אז שפי, ונענתי חייני כמיכתי מחשבלתי ונעשתי עמל
הנעשתי קול אלתי קורין מבורה זי ארתי, ועל ידך עפי וזאת נפולתי שפי
מזכרתי ארץ אל רשתי, וזה האדם לעם חיל, לוח ממלול.

שומתי, אם ערתי חסר נעש חול צינה, נמלל נצבתי, אשר חול
על כל הארצים, וישע השלל לנתיח ארץ חסר המהם בעולמי ולחיותי נגד
ולכספול צכל אשר חמת שגמתי, ולמתי מי ששכלו מי והרתי ויכול להחלין
לשקוף החיים בהשמיים, ולהחיותם בהמשפתי מעל כל הקיום בעולמי,
והשקוף מלמעלה על כל החיים של עולל בהמתן, ורסם את עיני
החכמה המורכבת צנפי קרון מחינה, כלחתי היחידות בהשמיים, וישתי
מחשבת מרד השקוף נכסין שורתי וזהו רחוקי חמתי, עוד גדל חמתי
בפולחתי ההשקפתי האל — פכלתי חמתי צומעתי הפוף ואין לו לא
אורף ולא רומתי, לא ילחתי ולא ארתי — לנש ארתי, ונכחתי האדם
עולל גם שכלו צמחתי זרתי, ואלשי היולת היולת ונול גם עלול גדל
שמי, ורתי נפלאי דרתי בהמתי, ורתי נעלמי מחלתי המחזיני, אשר
כנינו את חזירי היולתיים — את האדם.

17

עוד לפניו חכמות משונות, משולתי פסירי המנונה, המשורתי
על פסירי שובלי, אשר אין הם לארץ ולקורי, לוחם לו מולתי וצנתי,
החכמות של חייו זרתי וקפתי, כדי להשיגו לחיות השלל, פולחתי
לכנתי של החיין לכל חמתי, ונחלתי פולחי המורכבת להנעמתי שגמתי, ורתי
הפכלתי לא ירשיני ציני ארץ את נורחתי בנרתי, את האם פסירי וגם
יחסי, קימתי לעל ולעלמי שולחתי.

בראשית

פרק לז

א ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ: **ב** וירא אתה שכם בן חמור החזי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה: **ג** ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את הנער וידבר על לב הנער: **ד** ויאמר שכם אל חמור אביו לאמר קח לי את הילדה הזאת לאשה: **ה** ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו ובניו היו את מקנהו בשדה והקרט יעקב עד באם: **ו** ויצא חמור אבי שכם אל יעקב לדבר אתו: **ז** ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישדאל לשכב את בת יעקב וכו לא יעשה: **ח** וידבר חמור אתם לאמר שכם בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה: **ט** והתחמתו אתנו בנותיכם תתנו לנו ואת בנותינו תקחו לכם: **י** ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרוה והאחוזו בה: **יא** ויאמר שכם אל אביה ואל אחיה אמצא חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתו: **יב** הרבו עלי מאד מהר ומתנו ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנער לאשה: **יג** ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם: **יד** ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערקה כי חרפה הוא לנו: **טו** אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמונו להמל לכם כל זכר: **טז** ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לכם אחד: **יז** ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את בנותנו והלכנו: **יח** וייטבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם בן חמור: **יט** ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא נכבד מכל בית אביו: **כ** ויבא חמור ושכם בנו אל שער עירם וידברו אל אנשי עירם לאמר: **כא** האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה והארץ הנה רחבת ידים לפנייהם את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם: **כב** אך בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד בהמול לנו כל זכר כאשר הם נמלים: **כג** מקנהם וקריתם וכל בהמתם הלוא לנו הם אך נאותה להם וישבו אתנו: **כד** וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו: **כה** ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר: **כו** ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו: **כז** בני יעקב באו על החללים ויבזו העיר אשר טמאו אחותם: **כח** את צאנם ואת בקרם ואת חמריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו: **כט** ואת כל חילם ואת כל טפסם ואת נשיהם שבו ויבזו ואת כל אשר בבית: **ל** ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני בישב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מחי מספר ונאספו עלי והכניתי ונשמדתי אני וביתי: **לא** ויאמרו הכזונה יעשה את אחותנו:

יהושע

פרק 1

א ויריחו ואת מלכה גבורי החיל: ג וסבתם את העיר כל אנשי המלחמה הקיף את העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים: ד ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את העיר שבע פעמים והכהנים יתקעו בשופרות: ה והיה במשך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר יריעו כל העם תרועה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ועלו העם איש נגדו: ו ויקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם שאו את ארון הברית ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון יי: ז ויאמר אל העם עברו וסבו את העיר והחלוץ יעבר לפני ארון יי: ח והיה כאמר יהושע אל העם ושבעה הכהנים נשאים שבעה שופרות היובלים לפני יי עברו ותקעו בשופרות וארון ברית יי הלך אחריהם: ט והחלוץ הלך לפני הכהנים תקעי השופרות והמאסף הלך אחרי הארון הלוך ותקוע בשופרות: י ואת העם צנה יהושע לאמר לא תריעו ולא תשמיעו את קולכם ולא יצא מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם הריעו והריעתם: יא ויסב ארון יי את העיר הקר פעם אחת ויבאו המחנה וילינו במחנה: יב וישכם יהושע בבקר וישאו הכהנים את ארון יי: יג ושבעה הכהנים נשאים שבעה שופרות היובלים לפני ארון יי הלכים הלוך ותקעו בשופרות והחלוץ הלך לפניהם והמאסף הלך אחרי ארון יי הלוך ותקוע בשופרות: יד ויסבו את העיר ביום השני פעם אחת ויסבו המחנה כה עשו ששת ימים: טו והיה ביום השביעי וישכמו כעלות השחר ויסבו את העיר כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את העיר שבע פעמים: טז והיה בפעם השביעית תקעו הכהנים בשופרות ויאמר יהושע אל העם הריעו כי נתן יי לכם את העיר: יז והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה ליי רק רחב הזונה תחיה היא וכל אשר אמה בבית כי החבאתה את המלאכים אשר שלחנו: יח ורק אתם שמרו מן החרם פן תחזומו ולקחתם מן החרם ושמתם את מחנה ישראל לחרם ועכרתם אותו: יט וכל כסף הזהב וכלי נחשת וברזל קדש הוא ליי אוצר יי: כ וירע העם ויתקעו בשופרות והיה כשמע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפל החומה תחתיה ויעל העם העירה איש נגדו וילכדו את העיר: כא ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד אשה מנער ועד זקן ועד שור ושה וחסמור לפי חרב: כב ולשנים האנשים המרגלים את הארץ אמר יהושע באו בית האשה הזונה והוציאו משם את האשה ואת כל אשר לה כאשר נשבעתם לה: כג ויבאו הנערים המרגלים ויציאו את רחב ואת אביה ואת אמה ואת אחיה ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל: כד והעיר שרפו באש וכל אשר בה רק הכסף והזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית יי: כה ואת רחב הזונה ואת בית אביה ואת כל אשר לה החיה יהושע ותשב בקרב ישראל עד היום הזה כי החביאה את המלאכים אשר שלח יהושע לרגל את יריחו: כו וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארוך האיש לפני יי אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו בבכרו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה: כז והיה יי את יהושע והיה שמעו בכל הארץ

מלכים א

פרק טז

א ויהי דבר יי אל יהוא בן חנני על בעשא לאמר: **ב** יען אשר הרימתיה מן העפר ואתנה נגיד על עמי ישראל ותלך בדרך ירבעם ותחטא את עמי ישראל להכעיסני בחטאתם: **ג** הנני מבעיר אחר בעשא ואחרי ביתו ונתתי את ביתך כבית ירבעם בן נבט: **ד** המות לבעשא בעיר יאכלו הפלבים והמות לו בשדה יאכלו עוף השמים: **ה** ויתר דברי בעשא ואשר עשה וגבורתו הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: **ו** וישכב בעשא עם אבתיו ויקבר בתרצה וימלך אלה בנו תחתיו: **ז** וגם ביד חנני הנביא דבר יי היה אל בעשא ואל ביתו ועל כל הרעה אשר עשה בעיני יי להכעיסו במעשה ידיו להיות כבית ירבעם ועל אשר הכה אותו: **ח** בשנת עשרים ושש שנה לאסא מלך יהודה מלך אלה בן בעשא על ישראל בתרצה שנתים: **ט** ויקשר עליו עבדו זמרי שר מחצית הרכב והוא בתרצה שנה שכור בית ארצא אשר על הבית בתרצה: **י** ויבא זמרי ויכהו וימיתו בשנת עשרים ושבע לאסא מלך יהודה וימלך תחתיו: **יא** ויהי במלכו כשבתו על כסאו הכה את כל בית בעשא לא השאיר לו משתין בקיר וגאליו ורעהו: **יב** וישמד זמרי את כל בית בעשא כדבר יי אשר דבר אל בעשא ביד יהוא הנביא: **יג** אל כל חטאות בעשא וחטאות אלה בנו אשר חטאו ואשר החטיאו את ישראל להכעיס את יי אלהי ישראל בהבליהם: **יד** ויתר דברי אלה וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: **טו** בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי שבעת ימים בתרצה והעם חנים על גבתו אשר לפלשתים: **טז** וישמע העם החנים לאמר קשר זמרי וגם הכה את המלך וימלכו כל ישראל את עמרי שר צבא על ישראל ביום ההוא במחנה: **יז** ויעלה עמרי וכל ישראל עמו מגבתו ויצרו על תרצה: **יח** ויהי כראות זמרי כי נלכדה העיר ויבא אל ארמון בית המלך וישרף עליו את בית מלך באש וימת: **יט** על חטאתיו אשר חטא לעשות הרע בעיני יי ללכת בדרך ירבעם ובחטאתו אשר עשה להחטיא את ישראל: **כ** ויתר דברי זמרי אשר קשר הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: **כא** אז חלק העם ישראל לחצי חצי העם היה אחרי תבני בן גינת להמליכו והחצי אחרי עמרי: **כב** ויחזק העם אשר אחרי עמרי את העם אשר אחרי תבני בן גינת וימת תבני וימלך עמרי: **כג** בשנת שלשים ואחת שנה לאסא מלך יהודה מלך עמרי על ישראל שתיים עשרה שנה בתרצה מלך שש שנים: **כד** ויקן את החר שמרון מאת שמר בככרים כסף ויבן את החר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני החר שמרון: **כה** ויעשה עמרי הרע בעיני יי וירע מכל אשר לפניו: **כו** וילך בכל דרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל להכעיס את יי אלהי ישראל בהבליהם: **כז** ויתר דברי עמרי אשר עשה וגבורתו אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: **כח** וישכב עמרי עם אבתיו ויקבר בשמרון וימלך אחאב בנו תחתיו: **כט** ואחאב בן עמרי מלך על ישראל בשנת שלשים ושמונה שנה לאסא מלך יהודה וימלך אחאב בן עמרי על ישראל בשמרון עשרים ושתיים שנה: **ל** ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני יי מכל אשר לפניו: **לא** ויהי הנזק לכתו בחטאות ירבעם בן נבט ויקח אשה את איזבל בת אתבעל מלך צידנים וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו: **לב** ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: **לג** ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את יי אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: **לד** בימיו בנה חיאאל בית האלי את יריחה באבירם בחרו יסדה ובשגוב צעידו הציב דלתיה כדבר יי אשר דבר ביד יהושע בן נון:

אנו מוצאים בחיאל בית האלי שבנה את יריחו: "באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה כדבר ד' אשר דבר ביד יהושע בן נון" (מלכים א טו לד), ופירש"י שם: "כשיסדה מת בנו בכורו, וקבר והלך וקבר כל בניו עד שמת האחרון בהצבת דלתות, וכן הוא קללתו של יהושע (יהושע ו כז) בבכורו יסדה ובצעירו יציב דלתיה". ואנו רואים ותמהים, והרי הוא רואה שמתקיימת קללת יהושע, ומתים בניו בזה אחר זה, ואעפ"כ אינו נמנע מלבנות את יריחו, והולך ובונה, והולך וקובר את בניו, הא כיצד? אלא שהחושך אצל האדם הוא כה גדול עד שאינו רואה כלל מה שלפניו, ואין הוא מקשר כלל את מיתת בניו לקללת יהושע [אע"פ שודאי היתה ידועה לו, ולא היה שוגג בדבר], ועושה רצונו כאילו לא אירע דבר.

ובתנחומא (ס"פ שמיני) הובא מעשה בחסיד אחד שהיה לו אב שיכור, פעם אחת היה יורד מטר ויצא החסיד לשוק וראה שיכור אחד שהוא שוכב בשוק, ואמת המים יורדת עליו, והבחורים והנערים מכים אותו באבנים וצרויות, ומשליכים חומר בפניו ובתוך פיו, כשראה זאת החסיד אמר בליבו, אלך לאבא ואביאנו לכאן, ואראה לו את השיכור ואת החרפה שעושים לו הבחורים והנערים, אולי ימנע פיו מלשתות בבית היין ולהשתכר. וכן עשה, הביאו לשם והראהו לו. מה עשה אביו, הלך אצל הטיכור ושאל אותו באיזה בית שתה אותו יין שהיה משתכר בו. א"ל בנו החסיד, אבא, בשביל זה קראתיך. אלא שתראה החרפה שעושים לזה, כי כן עושים לך בעת שאתה שותה, אולי תמנע פוך מלשתות בבית היין. א"ל בני, בחיי אין לי תענוג וכן עדן אלא זה, עכ"ל המדרש. הרי לנו דוגמא נוספת לחושך הגדול השורר אצל האדם, הדינטא התחתונה של שאל תחתית היא בעיניו "גן עדן", ולא עוד אלא שאין לו גן עדן אלא זה.

*

וכשנתכונן יותר בעיני נראה, שאף לאחד שיש באדם "נר ד", אור עליון שאין למעלה ממנו, עדיין החושך אצלו כשהיה.

כתיב: "ויבא קין ממרי האדמה מנחה לד', והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו וגו'" (בראשית ד ג-ד), וכתב הרמב"ן: "הבינו האנשים האלה סוד גדול מהמרבנות והמנחות", והנה נתבונן נא, לין עמד מעצמו על סוד הקרבת הקרבנות שהוא ענין עמוק ונשגב, לא היה לו מורה ומלמד על כך, אלא מתוך הכרה עצמית הגיע לכך, וא"כ הגיע למדרגה גבוהה מאד, ואילו הבל הרי לא מעצמו הגיע לכך, אלא למד מקין אחיו, וכלשון הכתוב: "והבל הביא גם הוא וגו'", רואים אנו לכאורה שקין היה במדרגה גבוהה יותר מהבל אחיו.

אך הכתוב אומר (שם ד-ה): "וישע ד' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה", ואח"ל הובא בירש"י שם (ו) שקין הביא מן הגרוע שבפרי האדמה. והדבר לכאורה תמוה שהרי קין לא היה צריך לפירות הללו, שכן כל העולם לפניו, ולא היה

עמו הקב"ה בהוציאנו מצרים, שהם מורים על יחודו, ואשר לו חכה והמשלה כלליותם וההתחייבות לשלוח ברום כידעו, וע"י חסדו המוכר שמועדו התפילין על הר ועל הראש כדי לשעבד לרקב"ה הנשנה שהיא במוח והלב שהוא עיקר המוח והמחשבות. דעל פי האמור דברים הרבים טוב טעם ורעם, שהיו עיקר עבודת האדם הוא להגיע לשלמות האמונה בתורה, והיסוד לאמונתו הורה והראה לנו הרקב"ה ע"י הניסים והנפלאות שיעשה עמו ויצאית מצרים, אמם אין העברה רק באמונת השכל, אלא שמתוך האמונה כווא לשעבד את לבו לעבודתו יתברך, שע"י נאמר "ולא תחולו אחרי לבבכם", ולכן כדי לשעבד את לבו לאמונה כו נצטוונו להניח התפילין שנתחב בהם יציאת מצרים, על היותו כנגד חלק לשעבד בוח האוה ומחשבות לבו לעבודתו, ועל הראש כנגד המוח כדי להשתיי אמונה זו בהמוח ולשעבד את הנשמה שבמוח לעבודתו, כלשון השו"ע וישתעבד להקב"ה הנשמה ששרא במוח וגם חלק ששרא עיקר המוח והמחשבות, וזהו יתבר הברא ויבצע המצוות.

וזה הוא יסוד הענין שכתבו חסד השו"ע שצורכים לכונן בשעת הנחתו, ופועלו המצות הוא הנחת התפילין על הר ועל הראש אמנם צניח והפליה של המצוה היא המצוה שמתחייבת ונתקיימת על דמם לשעבד את לבו ומוחו לעבודתו, ולכן צריך לכונן בשעת הנחתו עיקר האמונה ויחודו ה' שמואלו ביציאת מצרים, ולשעבד אותו לבו לעבודתו ה' במיעוט המוח והלבה אחרי יצירתו חלק.

יסוד דברים אלו רמזים בקרא "למען היות חרות ה' בספר", ופרש הרמב"ן דהרות ה' קאי על קיום כל התורה והמצוות דהלא נבואו כבר שבא הפיקוק והעמוד את ש המצוות על מצות האמונה, ונמצא רש"י קיום כל המצוות בשלמותם הוא ע"י היותו מצב-באמונה ששמענו מפי המבור, והרי אופן היות האמונה הוא ש"ה מצות תפילין שנותן על הר ועל הראש כנגד חלק המוח המיוחד, כדי למנוע שכחה האמונה מלב ומוח ע"י ריפת המוח והמחשבות, וע"י הפסול יש עליו שמירה מעלה לכל אבד אמונתו וטהרתו כמו שאבדו כל הסופרים והרשעים דה"ל מלא נמצא מברא דשרש קיום כל החרות ה' הוא ע"י קיום מצות תפילין כמותו, וע"י נאמר "למען היות חרות ה' בספר" דפירש הרמב"ן דהיינו לשמור מצוותו ותורתו, המצות האמונה היא כולל כל החרות כולה.

פי אתם זונים אחיהם, ונפ"י נרוא לברא גם המשך הפסוק דכתיב מיד אח"כ "אשר אתם זונים אחיהם", דיונים הוא מלשון הפקר, כמו אשר זנה דפירושו מופקדו כראות ברבמות (א, וכן שפירש רש"י (בראשית לו, לא) הפסוק "הבהו נעשה את אחיהם" פסוק, והנה המשך הפסוק "ולא תחזרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים זרהם", דהיינו שתלבו מתאוה להיות מופקד, ולא להיות משיעבד תחת עולו של זב"ה, וע"י נאמר "אשר אתם זונים אחיהם", כי האדם שהוא נוטה אחרי תאוה לב א פי שפדוק מעליו עולו של מקום והוא נעשה מופקד כיון שאין עליו עול, וזה ע"י נשמת האמונה דה"ל שפדוקה עול באה מתוך הבחשה האמונה, אלא "תוכרו" מיד שיש זורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחיהם", אלא "תוכרו" מיד שיש המשיגה על כל מעשיכם בקטן בגדול, ואז תקבל עליכם עולו של מקום, ובה קיים כמם "ענישתם את כל מצותי" - "אז ה' אלהיכם".

זוהי - ענינת חלק

עפ"י ופניו להבין רביי המורה"א תניל שמצות האמונה שישנה בלב, דאע"פ שגור האמונה היא בשכל האדם כ"ש עבודת האמונה ומצותה היא בלב, כי עיקר עבודתו אמונה הוא לשעבד את חלקו ויצונוהו לה' שלא לחתן להאזינותו להסיר את האמונה ושיטה משכלל, כמבואר בדברי חז"ל שדרשו "ולא תחזרו אחרי לבבכם" על המצוה שורש תפיסה פן האמונה הבורה הוא הרוח, של תאוה תעוה" המצוה שכלם ל הכמים גדולים ומצות אמונה זו שורא היסוד ואכן הפינה של כל המצוות כולם, א כשברת האוה חלק והמניעה מדלוד אחיהם בהפקדה כשכב החולק אחר אוה לנו, ובמקום זה להיות משיעבד להקב"ה ע"י האמונה הטהורה ביהוה שמו ברוך, וע"י נאמר (דברים י, לו) "יזעת היום והשבת אל לבבך ה' הוא אלהים", דהשבתו הוא להשיב את האמונה ללב, כי אם לא ישעבד את לבו לאמונתו וברו עליו תאוה לב להשיב ממנו אמונתו דה"ל, ולכן צריכים להשיב את אמונה אל לבבך.

ענין ד **תפילין כנגד חלק המוח**

התפילין שישעבדו אותם לבי מוחו לאמונתו הששית, עפ"י ופניו לביאוד נפלא ביסוד ושורש עבודתו נפחת התפילין, דהנה נבואו לעיל מוכרי היסוד והשו"ע דענין מצות תפילין הוא שנוכר הניסים והנפלאות שיעשה